

РЕСПУБЛИКА
ТАТАРСТАН

СОВЕТ МЕШИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
САБИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА

422062, Республика Татарстан, Сабинский район,
п.Лесхоз, ул.Кукморская, 2а
тел. (84362) 44-2-19

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ

САБА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ МИШӘ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

422062, Татарстан Республикасы, Саба районы,
Лесхоз бистәсе, Кукмара урам, 2а йорт
тел. (84362) 44-2-19

e-mail: Mesh.sab@tatar.ru

РЕШЕНИЕ
17.12.2021

КАРАР
№32

Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы «Мишә авыл жирлеге» муниципаль
берәмлек уставын яңа редакциядә раслау турында

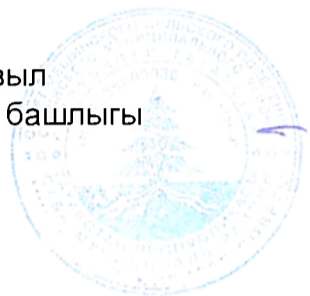
«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131 номерлы Федераль законның 44 нче маддәсе, Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге Уставы нигезендә, Мишә авыл жирлеге Советы тарафыннан 2021 елның 9 декабрендә кабул ителгән ачык тыңлаулар нәтижеләрен исәпкә алып, Мишә авыл жирлеге Советы

Карар кылды:

1. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районының «Мишә авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итәргә (кушымта итеп бирелә).
2. Әлеге карар үз көченә керткәннән соң, түбәндәге карарларны үз көчен югалткан дип танырга:
 - 27.08.2012 ел, №18 "Мишә авыл жирлеге уставын раслау турында»;
 - 19.12.2014 ел, №32 "Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында»;
 - 10.03.2016 ел, №11 "Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында»;
 - «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» 2018 елның 24 сентябрендәге 24 номерлы;
 - 25.10.2019 ел, №23 "Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында»;
3. Әлеге карар гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.
4. Әлеге карарны гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алу өчен жиберергә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл җирлеге башкарма комитеты секретаре Л.Г. Мөбәрәкшинага йөкләргә.

Мишә авыл
җирлеге башлыгы

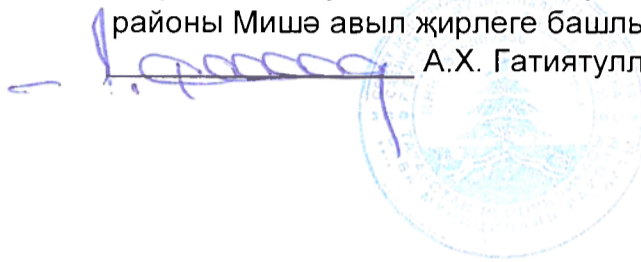

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'А.Х. Гатиятуллин'.

А.Х. Гатиятуллин

Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Мишә авыл җирлеге
Советының 2021 елның 17 декабрендә
№ 32 карары белән кабул ителде

Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Мишә авыл җирлеге башлыгы
А.Х. Гатиятуллин

"Татарстан Республикасы Саба муниципаль
районы Мишә авыл җирлеге"
муниципаль берәмлек
УСТАВЫ

Лесхоз бистәсе

I бүлек. Гомуми нигезләмәләр

1 Статъя. Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. «Мишә авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә авыл жирлеге статусы бирелде.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме – «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге» (алга таба – текст буенча-авыл жирлеге).
3. «Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Саба муниципаль районы составына керә.

2 Статъя. Жирлекнең территориаль төзелеше.

1. Жирлек составына түбәндәге торак пунктлар керә: Лесхоз бистәсе һәм Сабабаш авылы.
2. Жирлекнең административ үзәге булып Мишә авылы торак пункты санала.
3. Жирлек чикләре «Саба муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 38–ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Жирлек территориясе составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнешенә карамастан, жирләр керә.
5. Жирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Законы нигезендә гамәлгә ашырыла.

3 Статъя. Халыкның жирлектә жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Жирлектә жирле үзидарә Россия Федерациясе гражданны тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм башка жирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.
2. Гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша жәнесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мөлкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инануларына, жәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рәвештә тигез хокуклы.
Жирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.
3. Гражданныр турыдан-туры жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнең вазифаи затларына мәрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.
4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм

материаллар белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданның тарафыннан жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында башка тулы һәм дәрәжә мәғлүмәт алу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

5. Жирлекнең жирле үзидарә органнары массакүләм мәғлүмәт чаралары аша һәм башка ысул белән гражданның жирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләренә, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эшен, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөптөрөн үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданның, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләренә бозылган дип санасалар, судта жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гәмәлләренә (гәмәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

4 Статъя. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты, жирлекнең Ревизия комиссиясенә һәм әлегә Устав нигезендә төзелә торган башка органнар керә.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлегә Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 Статъя. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә

1. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтәлешенә турындагы хисапны төзү һәм раслау;;

2) жирлекнең жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;;

3) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм эш итү;

4) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янғын куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү;

5) жирлек халкын элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтә күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;;

6) жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләренә белән тәэмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;;

7) Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спорт үсешен өчен шартлар булдыру, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;;

8) жирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) жирлек территориясен төзекләндрү кагыйдәләрен раслау, төзекләндрү өлкәсендә муниципаль контрольне гәмәлгә ашыру, аның предметы булып, жирлек территориясен төзекләндрү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларының һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең инвалидларга үтемләгән тәэмин итү таләпләрен үтәү, әлегә кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндрүне оештыру тора.;

- 10) адреслар бирү, адресларны үзгөртү, юкка чыгару, урам-юл челтөре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш) исемнәр бирү, жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирү, мондый атамаларны үзгөртү, юкка чыгару, дәүләт адреслы реестрында мәғлүмат урнаштыру;
- 11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру.;
- 12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсөтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;
- 14) каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплану) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнашу;
- 15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;
- 16) жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итү, ташландык суларны агызу, халыкны ягулык белән тәмин итүне оештыру, Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә;
- 17) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген;
- 18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклап калуға һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру.;
- 19) жирлек халкының массакүләм ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарын тәзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына иреккә үтәп керүен тәмин итү.
- 20) Россия Федерациясе гражданның законнары нигезендә үз белдегә белән тәзелгән корылманы сүтү, үз белдегә белән корылган корылманы сүтү яки аны рөхсәт ителгән тәзелеш, үзгәртеп кору, жирдән файдалану һәм тәзелеш кагыйдәләре белән билгеләнгән капитал тәзелеш объектларының чик параметрларына, территорияне планлаштыру документларына яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал тәзелеш объектлары параметрларына мәжбүри таләпләргә туры китерү турында Карар кабул итү;

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, жирлек бюджетыннан Саба муниципаль районы бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына, жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү буенча үз вәкаләтләренең бер өлешен гамәлгә ашыру өчен, Саба муниципаль районы жирле үзидарә органнары белән килешүләр төзәргә хокуклы.

3. Жирлек территориясен тәзекләндерү мәсьәләләрен жайга сала:

- 1) гомуми файдаланудагы территорияләренә карап тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;
- 2) биналарның, тәзелмәләренә, корылмаларның фасад һәм киртәләү конструкцияләренең тышкы төре;

- 3) төзеклөндөрү элементларын проектлау, урнаштыру, карап тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрән башкарганнан соң да,;
- 4) муниципаль берәмлек территориясен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны архитектура яктылыгын да кертәп, яктыртуны оештыру,;
- 5) торак пунктлар чикләрендә урнашкан газоннар, чәчәк түтәлләре һәм үлән үсемлекләре биләп торган башка территорияләрне булдыру, карап тоту, торгызу һәм саклау тәртибен дә кертәп, муниципаль берәмлек территориясен яшеллөндөрүне оештыру;
- 6) муниципаль берәмлек территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, элмә такталары куелган күрсәткечләр урнаштыру.;
- 7) балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны урамда йөртү өчен майданчыклар, парковкалар (парковка урыннары), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту,;
- 8) жәяүлеләр коммуникацияләрен, шул исәптән тротуарларны, аллеяларны, юлларны, сукмакларны оештыру.;
- 9) күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә тоткарлыксыз хәрәкәттен тәмин итү максатларында муниципаль берәмлек территориясен төзеклөндөрү,;
- 10) муниципаль берәмлек территориясен, шул исәптән кышкы чорда жыештыру;
- 11) яңгыр сулары агынтыларын оештыру;
- 12) жир эшләрән үткөрү тәртибе;
- 13) биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның, жир кишәрлекләренәң (милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларының (мондый йортлар чикләре буенча төзелмәгән жир кишәрлекләре милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларынан тыш) тирә-юнь территорияләрен карап тотуда катнашу,;
- 14) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртип нигезендә тирә-юнь территорияләре чикләрен билгеләү,;
- 15) муниципаль берәмлек территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү;
- 16) муниципаль берәмлек территориясен төзеклөндөрү буенча чараларны гамәлгә ашыруда гражданныр һәм оешмаларның катнашу тәртибе.

6 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының жирлекләренәң жирле өһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы.:

- 1) жирлек музейларын булдыру;
- 2) жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;
- 3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;
- 4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләренәң хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру,;
- 5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итү һәм жирлек территориясендә миллиләтә мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;
- 6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация өзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

- 7) муниципаль Янгын сагы булдыру;
- 8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
- 9) кеше хокукларын тэзмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү.;
- 10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү.;
- 11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү;
- 12) жирлек территориясендә яшәүче хужаларсыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру;
- 13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында " 2016 елның 23 июнәндәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру.;
- 14) инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм күрсәтү;
- 15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.;
- 16) полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирү;
- 17) алкогольле, наркотик яки башка токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирле үзидарә органнары, әгәр федераль законнарда каралса, башка муниципаль берәмлекләренәң жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кермәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән аларның компетенциясеннән төшереп калдырылмаган башка мәсьәләләренә хәл итәргә, башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы («Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган)., Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләренәң өстәмә нормативлары буенча салым керемнәреннән тыш, жирле бюджетлар керемнәре исәбенә.

7 Статья. Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 Статья. Авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасындагы үзара мөнәсәбәтләр аша гамәлгә ашырыла:

- 1) жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда жирлекнең жирле үзидарә органнарының катнашуы;
- 2) жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;
- 3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнарын булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

9 Статья. Муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу

1. Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый җайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәр статусын билгеләү, муниципаль хезмәт үтү шартлары һәм тәртибе, «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, Муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы кодексы, әлеге Устав һәм башка муниципаль хокукый актлар белән гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль хезмәттән эштән киткәндә, тиешле еллар эшләгән өчен пенсиягә чыгуга бәйле рәвештә, муниципаль хезмәт стажы булган очракта, муниципаль хезмәт стажы булган очракта, аның тиешле еллар эшләгән өчен пенсия билгеләү өчен тиешле елда исәпләнгән Муниципаль хезмәт вазыйфасы буенча айлык акчалата керемә биш тапкыр бирелә торган күләмдә түләнә.:

- 2020 елда 17 яшь,
- 2021 елда 17 яшь 6 ай,
- 2022 елда 18 яшь,
- 2023 елда 18 яшь 6 ай,
- 2024 елда 19 яшь,
- 2025 елда 19 яшь 6 ай,
- 2026 елга һәм аннан соңгы 20 елга һәм муниципаль хезмәтнең һәр киләсе тулы елына – өстәмә 0,5 акча эчтәлеге буенча, әмма муниципаль хезмәткәрнең акчалата керемә уннан да артмаган күләмдә.

Муниципаль хезмәт стажы муниципаль хезмәткәрне муниципаль хезмәттән азат иткән көнгә билгеләнә.

3. Муниципаль хезмәткәр үлгән очракта, аның гаиләсенә ул биләгән вазыйфасы буенча еллык акчалата пособие түләнә. Күрсәтелгән пособиене түләү тәртибе һәм шартлары Саба муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.

II бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРЫЛУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУЫ ФОРМАЛАРЫ

10 Статья. Жирле үзидарә органнарының халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашырылу һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы формалары

Жирлек халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) жирлек чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданның хокукый инициативасы;
- 6) территориаль иҗтимагый үзидарә;
- 7) гавами тыңлаулар, иҗтимагый фикер алышулар;
- 8) гражданның жыелышы;
- 9) гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 10) халык жыены;
- 11) гражданның сораштыру;
- 12) жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
- 13) Иҗтимагый (консультатив) советлар төзү;
- 14) жирле үзидарә органның гражданның мөрәҗәгәтләре;
- 15) инициативалы проектлар;
- 16) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

11 Статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә халык тарафыннан турыдан-туры жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү максатларында үткәрелә.

2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә, 12.06.2002 ел, № 67-ФЗ «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 24.03.2004 ел, № 23-ТРЗ Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткәрелә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокукы. Россия Федерациясенә халыкара килешүләргә нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә жирлек территориясендә даими яшәүче чит ил гражданны да Россия Федерациясе гражданны кебек үк жирле референдумда катнаша. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә жирле референдумда катнаша.

4. Жирле референдум билгеләү турындагы карар жирлек Советы инициативасы белән кабул ителә:

- 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;
- 2) уставлары федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә, сайлаулар һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан, алар Федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән;

3)жирлек Советы һәм авыл жирлеге башлыгы, выдвинутый алар белән бергә.

5. Әлеге статьяның 4 өлешендә күрсәтелгән гражданның, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып, әлеге инициативага ярдәм итү өчен имза җыю тора, алар саны жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар саныннан биш процент тәшкил итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким булмаска тиеш.

6. Референдум үткөрү инициативасы жирлек Советы һәм авыл жирлеге башлыгы белән берлектә жирлек Советы карары һәм жирлек башкарма комитеты карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы жирле референдумны жирлек Советына жирле референдум билгели.

Жирле референдум жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән сикте билгеләнмәгән очракта, референдум гражданның, сайлау берләшмәләре, жирлек башлыклары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яки Саба муниципаль районы прокуроры мәрәҗәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдум жирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны үткөрүне тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең башкарма органы яки суд тарафыннан жирле референдум үткөрүне тәмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8. Тавыш бирү нәтиҗәләре һәм жирле референдумда кабул ителгән карар жирлекнең торақ пунктлары территорияләрендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлек территориясендә мәҗбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яки жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаҗ түгел.

10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләргә чикләү нигезендә үтәлешен тәмин итәләр.

11. Жирле референдум үткөрү, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга гражданның, жирле үзидарә органнары, Саба муниципаль районы прокуроры, федераль закон белән дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

12 Статья. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә, яшерен тавыш биргәндә, жирлек Советы депутатларын сайлау максатында үткөрелә.

2. Жирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнендә 18 яшькә җиткән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

Күрсәтелгән карар массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгән көннән 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга тиеш. Федераль законда билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар жирлекнең сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны әзерләү һәм үткөрү сайлау комиссияләренә аларның компетенциясе кысаларында йөкләнә.

5. Жирлек советына депутатлар сайлау «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 12.06.2002 ел, №67-ФЗ Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

6. Жирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелә торган бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Теркәлгән кандидат бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның күпчелек тавышын алган.

Әгәр жирлек Советына депутатлар сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын жыйган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар тарафыннан тигез тавыш белән теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижеләре жирлек торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

13 статья. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы сайлаучылар тарафыннан гамәлдәге законнарда һәм әлеге Уставта билгеләнгән нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алуның нигезләре булып, суд тәртибендә расланган конкрет хокукый карарлар яисә депутатның үзенә карата ышаныч уята торган һәм депутат вазыйфаларын, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы вазыйфаларын яисә жирлек башлыгы вазыйфаларын үтәмәүдә, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы яисә жирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр кылуда һәм Россия Федерациясе Конституциясенә башка бозылуында чагыла., Татарстан Республикасы Конституция суды, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар.

3. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы белән үткәрелә.

4. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, авыл жирлеге башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итү һәм аны яклауга гражданны имзаларын жыю өчен кимендә 10 кеше муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия инициатив төркем төзелә.

5. Инициатив төркем инициатив төркемне төркөү турындагы үтенеч белән жирлекнең сайлау комиссиясенә мөрәҗәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә, аны чакыртып алу өчен нигез булып торучы жирлек Советы депутатының, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасының, жирлек башлыгының конкрет хокукка каршы карарына яисә гамәлгә (гамәл кылмавына) күрсәтмәсе булырга тиеш, аның фикере, әтисенең исеме, туган датасы һәм урыны, паспортны яки гражданның паспортын алмаштыручы документның сериясе, номеры һәм датасы, аны биргән органның исеме яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм аның исемеңнән жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның яшәү урыны күрсәтелгән тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карары яисә гамәле (гамәл кылмавы) расланган суд карары беркетелгән булырга тиеш.

6. Инициатив төркемне төркөү, имзалар жыю, жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау өчен жирле референдум үткөрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып, жирле референдум үткөрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

8. Жирлекнең сайлау комиссиясе инициатив төркемнең үтенечнамәсен караганда, жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләнгәндә, жирлек Советы тарафыннан тиешле депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы аны чакыртып алу өчен нигез буларак куела торган шартлар буенча аңлатмалар бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат, жирле үзидарәнең сайлау органы әгъзасы, жирлек башлыгы сайлау комиссиясе, жирлек Советы утырышлары уздырылган көнгә кадәр өч көннән дә соңга калмыйча аларны үткөрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайлау органы әгъзасы, жирлек башлыгы аны чакыртып алу буенча тавыш биргәндә, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү максатларында инициативалы төркем белән тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайлау органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алынган дип санала, әгәр чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында төркөлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә.

11. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре авыл жирлеге башлыгы торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

12. Жирлекнең сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми йомгак ясаганнан соң биш көн эчендә инициатив төркемне, жирлек советына һәм тиешле жирлек Советына, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасына, жирлек башлыгына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре турында язмача хәбәр итә.

14 Статья. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның өлеге чикләрен үзгәртүгә ризалыгын алу, жирлекне үзгәртеп кору максатларында үткәрелә.

2. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясе өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очракларда үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 12.06.2002 ел, №67-ФЗ Федераль закон һәм «жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131-ФЗ Федераль законда каралган үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелә.

4. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда жирлек халкының яртысыннан артыгы яки жирлекнең сайлау хокукына ия булган өлешендә катнашса, узган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, жирлекне үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен үзгәртеп кору тавыш бирүдә катнашкан халыкның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, алынган дип санала.

5. Чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре һәм кабул ителгән карарлар жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә өлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

15 Статья. Гражданның хокукый инициативасы

1. Гражданның өлеге Уставта һәм жирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокукы.

2. Сайлау хокукына ия булган гражданның инициатив төркеме сайлау хокукына ия кешеләр саныннан 3 проценттан артмаган санда хокукый инициатива белән чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданның хокукы: - яшәү (эш) урыны буенча гражданның жыелышларын һәм хокукый чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим итү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәргәгә;;

- хокукый инициативаны төкъдим итүгә ярдәм итү өчен имзалар жыю буенча инициативалы төркемнәр булдыру;;
- жирлек халкының имзаларын жыю һәм законнарға каршы килми торган ысуллар белән Закон чыгару инициативасын яклап агитация алып бару.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданның хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты жирлек советы, аның ачык утырышында, әлеге Уставта билгеләнгән компетенциясе нигезендә жирлек башлыгы тарафыннан аны керткән көннән өч ай эчендә мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда гражданның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен белдерү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

7. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгының, авыл жирлеге Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән дәлилленгән карар рәсми рәвештә аның инициатив төркеменә кәргән гражданның язма рәвештә жәткерелергә тиеш.

16. Территориаль иҗтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль иҗтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданның жыелышлары һәм конференцияләре үткәру юлы белән, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданның яшәешенең түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла ала: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; авыл жирлеге булмаган авыл торак пункты; гражданның башка яшәу территорияләре.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре Тиешле территориядә яшәүче халык төкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт төркөвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
- 3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегә мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышлары, конференцияләре аның Уставы нигезендә чакырыла.

8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналтынчы яшкә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшкә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының, конференцияләренең аерым вәкаләтләренә керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтелеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлегә турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен тәкъдим итәләр;

2) гражданнарның жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтелешен тәэмин итәләр;

3) территорияне карап тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән

гражданнар акчалары исәбеннән дә, шулай ук жирлекнең башкарма комитеты белән килешү нигезендә жирлек бюджеты акчаларын кулланып башкара алалар;

4) жирле үзидарә органнарына (жирлек Советына, жирлек башлыгына һәм жирлек башкарма комитетына) әлегә органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлегә Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру максатларында, жирлекнең жирле үзидарә органнары инициативасы белән, территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне һәм территориядә яшәүче гражданнарның жыелышларын оештыруны гамәлгә ашыручы инициатив төркем оештырыла, аның чикләрендә әлегә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Гражданнар жыелышы жирлекнең тиешле территориясендә территорияль ижтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйлә мәсьәләләр буенча жирлек Советында гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрен) билгели.

3. Территорияль ижтимагый үзидарә территорияль ижтимагый үзидарә уставы теркәлү вакытыннан бирле жирлек Советы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала.

18. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) жирлек башлыгына тапшырыла:

- 1) территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;;
- 2) Территорияль ижтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул ителгән гражданнар жыелышының беркетмәсе, анда, фамилиясен, исемен, әтисенен исемен, туган көнен, сериясен, паспорт бирү номерын һәм датасын, гражданин паспортын алыштыручы документны, һәр вәкаләтле вәкилнең яшәү урыны адресын күрсәтеп, гражданнар жыелышының беркетмәсе.;
- 3) территорияль ижтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, әлеге статьяның 1 өлешендә билгеләнгән документлардан тыш, рәхсәт ителми. Вәкаләтле вәкилгә документлар алу өчен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Жирлек башлыгы территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кәргән көннән ике атна эчендә аның уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында жирлек Советы Карары проекты алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилләре территорияль ижтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм жирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Жирлек советы территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

6. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен территорияль ижтимагый үзидарә уставы нормаларының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, жирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларга каршы килүе нигез булып тора.

7. Территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территорияль ижтимагый үзидарә оештыруның максатка ярашсызлыгы аркасында рәхсәт ителми.

8. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилленгән карар өч көн дәвамында рәсми рәвештә гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) язма рәвештә житкерелергә тиеш.

9. Жирлек Советы территорияль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе, аны теркәү турындагы тамга белән, гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе жирлек Советында саклана.

10. Территорияль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

19 Статья. Авыл торак пункты старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл торак пунктында яшәүчеләрнең өзара хезмәттәшлеген оештыру өчен, жирлектә урнашкан торак пунктта авыл жирлеге старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Әлеге авыл торак пункты старостасы, шул жирлек составына кергән жирлек Советы тарафыннан, әлеге авыл жирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия затлар арасынан авыл торак пункты гражданныр жыены тәкъдиме белән билгеләнә.

3. Авыл торак пункты старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданныр хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфа яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче зат түгел, ул хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм алар белән турыдан-туры бәйлә жирле үзидарә органнары белән мөнәсәбәтләрдә тора алмый.

Тарихи һәм башка жирле традицияләрне исәпкә алып, Татарстан Республикасы законы белән авыл торак пункты старостасы вазыйфасының башка атамасы билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл торак пунктының старостасы булып түбәндәге кешеләр билгеләнергә тиеш түгел:

- 1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданныр хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;
- 2) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшчән дип танылган;
- 3) хөкем ителгән яисә җавапка тартылган затлар.

5. Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре вакыты 5 ел тәшкил итә.

Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре әлеге авыл торак пункты кергән авыл жирлеге Советы карары белән, гражданныр жыены тәкъдиме буенча, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131 - Ф3 Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешенең 1-7 пунктларында билгеләнгән очракларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл торак пункты старостасы, аңа йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

- 1) авыл торак пунктында жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;
- 2) халык белән, шул исәптән гражданныр жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән дә хезмәттәшлек итә, моңдый чаралар нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан мәҗбүри карап тикшерелергә тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мөрәҗәгатьләрне һәм тәкъдимнәрне, шул исәптән рәсмиләштерелгән муниципаль хокукый актларны җибәрә;

- 3) авыл торак пунктында яшәүчеләргә жирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча хәбәр итә, шулай ук жирле үзидарә органнарыннан алынган бүтән мәгълүматны аларга житкерүдә ярдәм итә;
- 4) жирле үзидарә органнарына ачык тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар оештыруда һәм үткәрүдә, авыл торак пунктында аларның нәтижәләрен халыкка житкерүдә ярдәм итә;
- 5) Татарстан Республикасы Законы нигезендә әлеге Уставта һәм (яисә) авыл жирлеге Советының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләрен һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Эшчәнлек гарантияләре һәм авыл торак пункты статусының башка мәсьәләләре әлеге Устав һәм (яисә) авыл жирлеге Советының норматив хокукый акты белән Татарстан Республикасы Законы нигезендә билгеләнә.

20 Статъя. Халык тыңлаулары, ижтимагый фикер алышулар

1. Авыл жирлеге советы, авыл жирлеге башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектларын тикшерү өчен халык алдында тыңлаулар үткәрергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, жирлек советы яки жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә.

Халык яки авыл жирлеге Советы инициативасы белән үткәрелә торган ачык тыңлаулар жирлек Советы, ә жирлек башлыгы инициативасы белән жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:

1) Устав проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка, Уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл яңадан күрсәтү формасына үзгәрешләр кертелгән очрактан тыш, Уставка әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты;

2) жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәләше турында хисап;

3) жирлекнең социаль-иқтисады үсеше стратегиясе проекты;

4) жирлекне үзгәртеп кору турындагы мәсьәләләр, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән йә гражданныр жыеннарында белдерелгән муниципаль берәмлек халкының ризалыгын алу таләп ителә торган очрактан тыш.

4. Гавами тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, тиешле орган яисә жирлекнең вазыйфаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проектын караган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Үткәрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73

статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Халык алдында тыңлаулар үткөрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм аларны үткөрү көненә кадәр жирлек башлыгына халык алдында тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмача тәкъдимнәр һәм искәrmәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәрергә хокуклы. Жирлек башлыгы кәргән тәкъдимнәрне һәм искәrmәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәrmәләр ачык тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Ачык тыңлаулар, гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә 7 көннән дә соңга калмыйча үткөрелә. Халык алдында тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затларны чакырып үткөрелә.

8. Ачык тыңлаулар үткөрү нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә муниципаль норматив хокукый акт проектын гавами тыңлауларга чыгару кертелә.

9. Ачык тыңлаулар нәтижәләре, кабул ителгән карарның дәлилленгән нигезләнүен дә кертәп, авыл жирлеге торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән (гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча, әгәр гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса) басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Халык тыңлауларын оештыру һәм үткөрү тәртибе жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне межаллау проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объекттын шартлы рәвештә рәхсәт ителгән файдалануга рәхсәт бирү турындагы карарлар проектлары, капитал төзелеш объектларын рәхсәт ителгән төзелешнең, үзгәртеп коруның чик параметрларынан читкә китүгә рәхсәт бирү турындагы карарлар проектлары буенча, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалану рәхсәт ителгән бер төрне башка төргә үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренең расланмаган очракта, шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезендә, гавами тыңлаулар яисә жәмәгать тыңлаулары үткөрелә.

21 Статья. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү, Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен жирлек территориясендә гражданнар жыелышлары үткөрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткөрелә.

3. Авыл жирлеге Советы яисә авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән үткөрелә торган гражданнар жыелышы жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткөрелә торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлеге территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләре, жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар төркеменең язма тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткөрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеге, жыелышны үткөрү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелышны үткөрү инициативасы белән бер төркем гражданнар - бу гражданнар мөрәжәгать итсә, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын якын арада уздыру турындагы тәкъдимне карый.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын үткөрүдән аның максатка яраксызлыгы аркасында баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткөрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын үткөрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр жыелыш уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, массакуләм мәгълүмат чараларын, почта хәбәрләрен, һәр фатирны (шәхси) тикшерүләрен, белдерүләрен һәм башка мөмкин булган чараларны кулланып хәбәр ителәр. Гражданнар жыелышына әзерлек һәм аны үткөрүне жирлек башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Жыелышта катнашырга хокуклы гражданнарның гомуми саны Россия Федерациясә гражданнарының яшәү урыны һәм яшәү урыны буенча төркөү исәбенә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданнар жыелышы жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә өчтән бер өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларына мөрәжәгатьләре кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын бирергә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жылышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, алар мөрәжәгатьләрдә булган мәсьәләләргә хәл итү компетенциясенә кертелгән, язмача җавап җибәрү белән.

11. Гражданнар жылышын билгеләү һәм үткөрү тәртибе, шулай ук гражданнар жылышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жылышының нәтижеләре жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

22 Статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлектәге барлык халык вәкилләренәң фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасынан гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышын чакыру авырайган, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жылышында катнашырга хокукы булган кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очракларда үткәрелә.

2. Гражданнарны (делегатлар жылышларын) билгеләү һәм үткөрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) халык, жирлек Советы, жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Авыл жирлеге Советы яки авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирлек Советы яисә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) хокуклы дип санала, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән бер өлешеннән дә ким булмаган өлеше катнашса. Конференция карарлары (делегатлар жылышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар (делегатлар жылышлары) конференциясе нәтижеләре жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

23 Статья. Халык җыены

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданнар җыены үткөрелергә мөмкин:

- әлеге торак пункт территориясен башка жирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган әлеге торак пункт составына кергән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча торак пунктта.;

- жирлек составына керүче торак пунктта әлеге торак пункт территориясендә (яисә аның территориясенә бер өлешендә) үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча. ;

- авыл торак пункттың иске авыл торак пункты кандидатурасын тәкъдим итү, шулай ук иске авыл торак пунктының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча.

2. Авыл торак пункттың гражданнар җыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очрақларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

3. Әлеге статьяда каралган гражданнар җыены анда торак пунктта яшәүчеләрнең (яисә аның территориясе өлешендә) яисә жирлектә яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы катнашуда хокуклы. Гражданнар җыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, мондый җыенның карары кабул ителгән дип санала.

4. Гражданнар җыены авыл жирлегенә составына керүче торак пункт территориясендә, торак пунктның әлеге өлешендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча үткәрелергә мөмкин. Мондый җыен авыл жирлегенә Советлар тарафыннан, кимендә 10 кеше яшәгән торак пункт территориясенә тиешле өлешендә яшәүчеләр инициативасы белән чакырыла.

Гражданнар җыены үткәрелә торган торак пункт территориясе чикләре жирлек Советлар карары белән торак пункт территориясенә күрсәтелгән өлешендә яшәүчеләрнең гомуми мәнфәгатьләре критерийларынан чыгып, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл иткәндә билгеләнә.

5. Гражданнар җыенын үткәрү тәртибе Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлегенә торак пунктларында халык җыенын әзерләү һәм үткәрү тәртибе турындагы Нигезләмә белән раслана.

24 Статья. Гражданнарны кабул итү

1. Гражданнарны сораштыру жирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дөүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораштыру нәтиҗәләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия жирлек халкы катнаша ала.

3. Гражданнарны сораштыру инициатива буенча үткәрелә:

- 1) жирлек Советлар яисә жирлек башлыгы-жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;
- 2) Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнары – жирлек жирләренә максатчан билгеләнешен республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнар арасында сораштыру үткөрү һәм билгеләү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә җирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында карар җирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Карарында авыл җирлеге Советы билгеләү турында гражданнар сораштыру билгеләнә:

- 1) сораштыру үткөрү датасы һәм сроклары;
- 2) Сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торган) мәсьәләне (мәсьәләләрне) формулировкалау;
- 3) сораштыру үткөрү методикасы;
- 4) сораштыру кәгазе формасы;
- 5) сораштыруда катнашучы җирлек халкының минималь саны.

6. Авыл җирлегендә яшәүчеләр халыктан сораштыру үткөрү турында 10 көн алдан хәбәр итә.

7. Гражданнарны сораштыру әзерләүгә һәм үткөрүгә бәйле чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:

- 1) җирлек бюджеты акчалары исәбеннән-җирлекнең җирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру үткөрү турында;
- 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән – Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижәләре җирлекнең торак пунктлары территорияләрендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә аны үткәргәннән соң бер ай эчендә күрсәтелгән башка ысуллар белән бастырып чыгарылырга (халыкка җиткерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән җирлектәге һәр кеше таныша ала. Сораштыру нәтижәләре җирлекнең җирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә исәпкә алынырга тиеш.

25 Статья. Җирле өһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм җирле өһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар җирлек Советы тарафыннан үз инициативасы яисә тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча җирлек советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексти һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча, массакүләм мәгълүмат чараларында басылып чыга, җирлек халкына танышу өчен мөмкин булган урыннарда җибәрелә, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.

3. Халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта авыл җирлеге Советы фикер алышу барышында кергән тәкъдимнәрне һәм искәртмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзиләр.

4. Авыл жирлеге Советы жирле әһәмияткә ия булган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуну тәэмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек советына юллана.

6. Муниципаль хокукый акт проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижеләре турында халыкка хәбәр ителә.

26 Статья. Жирлекнең иҗтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар эшләгәндә һәм гамәлгә ашырганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә жәмәгать контролен гамәлгә ашыру максатларында авыл жирлегенә Иҗтимагый советы барлыкка килә.

2. Жирлекнең иҗтимагый советы халыкның, иҗтимагый берләшмәләр һәм башка коммерцияле булмаган оешмалар вәкилләренә үз теләге белән аның эшчәнлегендә катнашуы нигезендә формалаша.

3. Жирлекнең иҗтимагый советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткөрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, мәгълүмат бирү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча жирлекнең жирле үзидарә органнарының хокуклары, бурычлары һәм җаваплылыгы, аны җибәрү процедурасы, шулай ук аны оештыру һәм эшчәнлегенә башка мәсьәләләре жирлек Советы тарафыннан расланган Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка иҗтимагый (консультатив) Советлар жирлекнең жирле үзидарә органнарында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Иҗтимагый (консультатив) советларда эш иҗтимагый башлангычларда алып барыла.

Статья 27. Обращения граждан в органы местного самоуправления Поселения

1. Граждане имеют право на индивидуальные и коллективные обращения в органы местного самоуправления Поселения.

2. Обращения граждан подлежат рассмотрению в порядке и сроки, установленные Федеральным законом от 02.05.2006 № 59-ФЗ «О порядке рассмотрения обращений граждан в Российской Федерации», Законом Республики Татарстан от 12.05.2003 № 16-ЗРТ «Об обращениях граждан в Республике Татарстан».

3. За нарушение порядка и сроков рассмотрения обращений граждан должностные лица местного самоуправления несут ответственность в соответствии с законодательством Российской Федерации.

28 Статья. Авыл жирлеге халкы тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашу өчен башка формалар

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә жирле үзидарә халкының турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы һәм жирле

үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашуы белән беррәттән гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры катнашуы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

3. Инициативалы проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткөрү тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар хисабына финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициативалы проектларга карата инициативалы проектлар, инициативалы проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларга ярдәм итүдән баш тарту өчен нигезләр, мондый инициативалы проектларны конкурс нигезендә сайлап алу тәртибе һәм критерийлары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының Норматив хокукий акты нигезендә билгеләнә.

III бүлек. ЖИРЛЕК СОВЕТЫ

29 Статья. Авыл жирлеге Советы – Жирле үзидарәнең вәкиллеке органы

1. Жирлек Советы Жирле үзидарәнең даими эшлөүче коллегиаль вәкиллеке органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме - "Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл жирлеге Советы".

3. Жирлек Советының вәкаләтләре вакыты - 5 ел.

4. Авыл жирлеге советы хисап тотты һәм жирлек халкына контрольлек итте.

5. Жирлек советының исеме язылган мөһер, бланклар бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

30 Статья. Жирлек Советы Составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 7 депутаттан тора.

2. Жирлек советы аның составына билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике депутатны сайлаганда хокуклы була.

31 Статья. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы статусы

1. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы вәкаләтләре сайланганнан соң башлана һәм яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы эшли башлаганнан бирле туктатыла.

2. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы даими нигездә эшли, ул, әлеге Уставта билгеләнгән очрақлардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.

3. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы статусы белән бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

5. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткөрү тормыш белән тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә объектларының функцияләвен бозу, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә комачаулык тудыру яки гражданның торак урыннарына яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә китермәслек шарт белән үткәрелә. Мондый очрашулар турында Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны үткөрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

6. Авыл жирлеге башкарма комитеты депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгеләнгән урыннар билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

7. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенәң жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

8. Депутатның сайлаучылар белән жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә үткөрүгә комачаулау Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

9. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, район башлыгы 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» гы Федераль закон, 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ «аерым категория затларның счетларын (керемнәрен) ачарга һәм аларны ачарга, чит ил банкларында кулдагы акча һәм кыйммәтләрне саклауны тыю турында» гы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәргә,, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану» темасына "түгәрәк естәл" утырышы узды.

10. Коррупциягә каршы тору турында Россия Федерациясе законнары нигезендә жирлек Советы депутаты, жирлек башлыгы, Жирле үзидарәнең сайланулы башка вазыйфаи заты тарафыннан тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, милек һәм милек характерындагы йөкләмәләр турындагы белешмәләргә дәрәжәләнгән һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы

Президенты карары буенча (Татарстан Республикасы Премьер-министры) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

11. Әлеге статьяның 10 өлеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә «коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда,» аерым категория затларның аерым категорияләренә счетлар (керемнәр) ачуны һәм аларны ачуны, чит ил банкларында кулдагы акча һәм кыйммәтләргә саклауны тыю турында «07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон, Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына, жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы, башка сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать итә.

12. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларның керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге жирле үзидарә органнарының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча урнаштырыла: <https://saby.tatarstan.ru> һәм (яисә) бастырып чыгару өчен массакуләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актлар тарафыннан билгеләнә торган тәртиптә бирелә.

13. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган мәгълүмат биргән жирлек Советы депутатына карата, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфадан азат итү, аның вәкаләтләре вакыты беткәнчә, муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүдән мәхрүм итү.;

3) даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашырудан азат итү, аның вәкаләтләре вакыты беткәнчәгә кадәр даими нигездә вәкаләтләрен гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итү.;

4) муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында, жирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вазыйфаларны биләүне тыю.;

5) вәкаләтләр срогы тәмамланганчы даими нигездә вәкаләтләрен үтәүне тыю.

14. Депутатка, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасына, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затына әлеге статьяның 13 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында Карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

15. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдэләрен үтәргә, шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә тотарга тиеш:

1) шәхсән яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрен хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган төрлө тыелырга, шулай ук аның абруена яисә жирлек советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы ситуацияләрдән котылырга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир итә яки йогынты ясий ала торган ситуациядә - бу хакта жирлек советына хәбәр итәргә һәм әлегә мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтәргә;

4) жирлек Советында билгеләнгән Халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегә белән бәйлә булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәү белән бәйлә рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматларны таратмаса һәм кулланмаса;

6) физик һәм юридик затлардан (бүлөкләр, акчалата бүлөк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүлөкләүләр) депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйлә рәвештә акчалата бүлөк алмаса.

15. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» Федераль законның 40 статьясындагы 7 өлешенәң 2 пунктндагы «б» пунктчасында һәм «коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль законның 12.1 статьясындагы 3.5 өлешенәң 2 пунктнда каралган очракларда муниципаль вазыйфа биләүче һәм үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы зат, Татарстан Республикасы Президентының 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында»гы Татарстан Республикасы Законына 2 нче кушымта нигезендә, Татарстан Республикасы Президентының алдан хәбәрнамәсә белән коммерцияле булмаган оешмалар белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашырга хоуклы.

16. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен айга ике эш көне күләмендә эш урынын (вазыйфасын) саклау гарантияләне.

32 Статья. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук предприятие, оешма коллективнары, дәүләт һәм башка органнар белән үзара элемтәдә тора.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында жаваплы һәм аларга хисап тота.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган эшләре турында хисап тота, жирлек советы эше турында даими хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

33 Статья. Яңа сайланган жирлек советының эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы беренче утырышка жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кемдә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл жирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда - жирлек сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң авыл жирлеге Советының беренче утырышын яңа башлык сайланганчы жирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

34 Статья. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек советы компетенциясендә:

- 1) жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту;
- 2) жирлек территориясендә законнар нигезендә мәжбүри кагыйдәләр билгеләү;;
- 3) жирлек бюджетын раслау һәм аның үтәлеше турында хисап;
- 4) жирле салымнарны һәм җыямнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча ташламалар бирү, салымнар һәм җыямнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә;
- 5) жирлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясен раслау;
- 6) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү;
- 7) Жирлек советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм жирлек советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;;
- 8) жирле референдум билгеләү;
- 9) жирлек башлыгын сайлау;
- 10) жирлек башлыгы урынбасарын сайлау;
- 11) Саба муниципаль районы Советына жирлек Советы депутатлары арасынан жирлек вәкилен сайлау.;
- 12) жирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең чик санын билгеләү;;
- 13) жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 14) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү;
- 17) муниципаль предприятиеләр төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук федераль законнарда каралган

очрактардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү тәртибен билгеләү.;

18) җирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

19) җирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягынан тәэмин итү тәртибен билгеләү;

20) җирлекнең Ревизия комиссиясен формалаштыру;

21) җирлек башлыгын отставкага җибәрү турында Карар кабул итү;

22) җирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;

23) җирле үзидарә органнары һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафынан җирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

24) территорияль иҗтимагый үзидарә органнарына җирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

25) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

26) массакүләм мәгълүмат чараларын оештыру;

27) җирлек Советы Уставын һәм карарларын аңлату;

28) җирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

29) җирлек Советы Аппараты турында Нигезләмәне раслау;

30) җирлек башлыгының һәм җирле үзидарәнең сайланулы башка вазыйфаи затларының, җирлек Советы депутатларының, муниципаль хезмәткәрләренең һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру, Мәгариф турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган төрлө муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру.;

31) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән җирлекләренең вәкилләкә органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән җирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Җирлек советы авыл җирлеге башлыгының еллык эшчәнлегенә, җирлек башкарма комитеты һәм җирлек башлыгына караган башка җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән җирлек Советы тарафынан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

35 Статья. Җирлек советының эш тәртибе

1. Җирлек советының эш тәртибе әлеге Устав һәм җирлек Советының регламенты белән билгеләнә.

2. Җирлек советы эшчәнлегенә төп формасы-аның утырышлары, аларда җирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.

3. Җирлек советы утырышы сайланган депутатлар санынан кимендә 50 проценты катнашса, хокуклы була.

4. Җирлек советының чираттагы утырышлары кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар җирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән җирлек Советы депутатларының билгеләнгән санынан кимендә өчтән бер өлешен чакырыла.

5. Совет утырышлары жирлек башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш - бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткөрелә. Советның ачык утырышларында жирлекнең һәр кешесе катнаша ала.

Регламентта каралган очракларда жирлек Советы ябык утырыш үткөрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда бары тик жирлек Советы чакырган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткөрү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчерелә һәм тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Авыл жирлегенә совет утырышы беркетмәсенә кул куйганнан соң, жирлек башлыгы аның белән жирлектәге һәр кеше таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты үзенең тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Жирлек совет утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраклары өлеге Устав, жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

36 Статья. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген авыл жирлегенә башлыгы оештыра.

2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, жирлек совет утырышы компетенциясенә кергән мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү өчен, депутатлар арасынан, жирлек башлыгы һәм аның урынбасарынан тыш, даими яки вакытлы комиссияләр (яки) өлеге мәсьәләләрне эзерләү өчен җаваплы депутатлар жирлек совет утырышының төп юнәлешләре буенча билгеләнә ала. Депутат ике даими комиссиядә дә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программалар, жирлек Советы карарлары проектларын эзерләү, жирлек Советы каршында иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, аның карары буенча депутатлар, жирлек башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

37 Статья. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

1. Жирлек совет утырышы жирлек территориясендә өлеге Уставның, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив-хокукый актларның үтәлешен, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын куллануны, жирлекнең үсеш программаларын куллануны, жирлекнең башкарма комитеты һәм аның җитәкчесе эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, өлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, жирлек Советы карары белән,

депутатлар арасынан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Законнар нигезендә, жирлек Советы инициативасы белән жирлек башлыгы, жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижелеге буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткәру тәртибе жирлекнең ревизия комиссиясе турында Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, жирле иҗтимагый үзидарә органнары, закон белән башкача билгеләнмәгән булса, жирлек советы, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты мөрәҗәгатә буенча соратып алына торган мәгълүматны жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча бирергә, ә законнарны, муниципаль хокукый актларны бозган өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Жирлек советы жирлек башлыгының, авыл жирлегә Башкарма комитетының еллык эшчәнлегә, жирлекнең башкарма комитеты һәм аның карамагындагы башка жирле үзидарә органнарының эшчәнлегә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

6. Авыл жирлегә Советы, контроль функцияләр башкарып, жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

38 Статъя. Жирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Жирлек вәкиле яшерен тавыш бирү юлы белән Саба муниципаль районы Советына депутатлар арасынан сайлана.

2. Сайланган дип жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат санала.

39 Статъя. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү. Шул ук вакытта үз-үзен таркату турында карар әлеге устав белән билгеләнгән тәртиптә кабул ителә;

2) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131-ФЗ Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча жирлек советын жибәрү;;

3) жирлек Советы депутатларының әлеге составының законсызлыгы турында, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләре туктатылуға бәйле рәвештә, Татарстан Республикасы Югары суды карарының үз көченә керүе;

4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгән очракта, жирлекне үзгәртү;;

5) жирлекнең шәһәр округы белән берләшүенә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалтуы;

6) жирлек чикләрен үзгөртү яки жирлекнең шәһәр округы белән берләшүе нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;;

7) гражданнырны турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар «Россия Федерациясе гражданнырның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 12.06.2002 ел, №67-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән срокларда үткөрелә.

40 Статья. Жирлек советының үз-үзен таркату турында Карар кабул итү төртибе

1. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карары жирлек башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында Карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:

1) жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтөлеше турында хисап раслау чорында;

3) жирлек башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү уздыру чорында йә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Авыл жирлеге Советы яки авыл жирлеге башлыгы карары белән жирлек советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Авыл жирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылыгы жирлек Советы депутатлары һәм жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәръяклы һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзеңне таркату турында карар үз-үзеңне таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек советының үз-үзен таркату турындагы карар, яшерен тавыш бирү юлы белән, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату турында тәкъдим кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да соңга калмыйча күрсәтелергә мөмкин.

41 Статья. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкалар;

3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән эшчән дип тану;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;

5) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;

6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданын йә чит ил гражданын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданы (ярдәмгә алу) яисә чит ил гражданы яисә чит ил гражданы территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ булырга хокуклы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданы яисә чит ил гражданы яисә Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы булган чит ил гражданы яисә чит ил гражданының даими яшәү хокукын раслаучы башка документ булырга, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса;

8) сайлаучылар фикере;

9) жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә жиберү;

11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә үтәмәү.;

12) «коррупциягә каршы торы турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль законда, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп торы турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәүләргә үтәмәү, «аерым категория затларның аерым категорияләренә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмләр) ачуны һәм саклауны, кулдагы акчаларны һәм кыйммәтләргә саклауны тыю турында» 07.05.2013 ел, №79-ФЗ Федераль законда, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану.;

13) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-8, 10-12 пунктларында күрсәтелгән очракларда жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турындагы карар жирлек Советы тарафыннан вакытыннан алда вәкаләтләр туктатылу өчен нигез барлыкка килгән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә әгәр бу нигез жирлек Советы утырышлары арасында – мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча барлыкка килә.

3. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре, әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта, жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла.

4. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатның өстәмә сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

5. Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) җирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, җирлек Советына әлеге гариза кәргән көн вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн булып тора.

IV бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

42 Статья. Жирлек башлыгы-җирлекнең югары вазыйфаи заты

1. Жирлек башлыгы җирлекнең иң югары вазыйфаи заты булып тора.
2. Жирлек башлыгы җирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Авыл җирлеге башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы – «Татарстан Республикасы Саба муниципаль районы Мишә авыл җирлеге башлыгы».
4. Жирлек башлыгы вазифасы буенча Саба муниципаль районы Советы депутаты булып тора.
5. Жирлек башлыгы бер үк вакытта җирлек советын һәм җирлек башкарма комитетын җитәкли.

43 Статья. Жирлек башлыгын сайлау тәртибе

1. Жирлек башлыгы яңа сайланган җирлек советының беренче сессиясендә, әгәр җирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, җирлек Советы вәкаләтләре вакытына яшерен тавыш бирү юлы белән, җирлек Советы депутатлары арасынан сайлана.

Жирлек башлыгын сайлау җирлек Советы депутатлары тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасынан, шул исәптән җирлек халкы, иҗтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, җирлек башлыгы итеп сайланган дип санала.

3. Сайлаулардан соң җирлек башлыгы түбәндәге ант бирә:

«Жирлек башлыгы үзенә йөкләнгән югары вазыйфаларны тормышка ашырганда, Россия Федерациясе Конституциясен һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм законнарын, җирлек уставын үтәргә, җирлек халкының иминлеген тәэмин итү, кеше һәм граждандар хокукларын һәм ирекләрен яклау өчен бөтен көчен һәм белемнәрен куярга ант итәм».

44 Статья. Жирлек Башлыгы Статусы

1. Жирлек башлыгы даими нигездә эшли.
2. Авыл җирлеге башлыгы-җирлек башкарма комитеты җитәкчесе.
3. Саба муниципаль районы Советында даими нигездә билгеләнгән җирлек башлыгы вазыйфасына сайланган очракта, ул җирлек башлыгы вәкаләтләрен даими рәвештә башкара.

4. Авыл җирлеге башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә җирлек халкына һәм җирлек Советына хисап тотты һәм хисап тотты.

5. Җирлек башлыгы елга бер тапкырдан да ким булмаган эшчәнлек нәтижәләре, җирлекнең башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка җирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтижәләре, шул исәптән җирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында җирлек Советы алдында хисап тотта.

6. Авыл җирлеге башлыгы «коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль закон, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ Федераль закон, «аерым категория затларның аерым категорияләренә счетлар (кертәмләр) ачуны һәм аларны саклауны, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалата акчалар һәм кыйммәтләргә саклауны тую турында " 07.05.2013 ел, № 79-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, туюларны үтәргә, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану».

45 Статья. Җирлек Башлыгы Вәкаләтләре

Җирлек Башлыгы:

- 1) башка муниципаль берәмлекләрнең җирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә җирлек исемнән эш итә, ышанычнамәсез җирлек исемнән эш итә;
- 2) җирлек Советы эшен оештыра, Җирлек советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә, җирлек Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;
- 3) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә җирлек Советы кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка җиткерә;;
- 4) үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;
- 5) җирлек Советы эшендә хәбәрдарлыкны тәэмин итү һәм җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу буенча чаралар күрә;
- 6) гражданнырны кабул итүне, аларның мәрәҗәгәтләрен, гаризаларын һәм шикәятләрен карауны оештыра;
- 7) Җирлек советы утырышлары беркетмәләренә кул куя;
- 8) җирлек Советы аппараты эшенә җитәкчелек итә;;
- 9) җирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;;
- 10) җирлек акчалары белән расланган Бюджет вәкаләтләре чикләрендә эш итә; Җирлек советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәэмин итү өчен җирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча чараларны бүлүче булып тора;
- 11) законнар һәм әлеге Устав нигезендә гражданнырның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча җирлек советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
- 12) җирлек территориясендә эш итүче җирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән тиешле үзара хезмәттәшлеген тәэмин итә;

13) жирлек исемнен икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр һәм килешүләр төзи;

14) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

15) авыл жирлеге башкарма комитеты эшчәнлегенә бертөсле идарә итү принципларында җитәкчелек итә һәм жирлек башкарма комитеты тарафыннан аның вәкаләтләренә кәргән вәкаләтләрне үтәү өчен шәхси җаваплылык тотат;

16) жирлек Советы, башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә жирлекнең башкарма комитетын тәкъдим итә.;

17) жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә;

18) жирлек Советы каравына жирлекнең социаль-икътисадый үсеше стратегиясен тәкъдим итә;

19) жирлек Советы раславына Башкарма комитет структурасы проектын кертә, жирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен раслый, хезмәткәрләрнең чик санына һәм хезмәткә түләү фондына билгеләнгән чик санга туры килә.;

20) муниципаль хезмәткәрләрне һәм авыл жирлеге Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар җаваплылык чаралары күрә;

21) жирлек башкарма комитеты Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә, аларның үтәлеше өчен персонал җавап тотат; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара.;

22) жирлек башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

23) «Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә муниципаль-хосусый партнерлык өлкәсендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органы билгели.;

24) жирлек советына үз эшчәнлегенә, жирлекнең башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында отчетлар тапшыра.;

25) халыкка даими рәвештә жирлек башкарма комитеты эшчәнлегенә турында хәбәр итә, авыл жирлеге башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнырны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә гражданнырны кабул итә, гражданнырның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикәятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

26) дәүләт һәм башка органнарда җирлек мәнфәгатьләрен тәзмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, җирлек башкарма комитеты исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;

27) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән җирлекләр башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләрне, шулай ук әлеге Устав, җирлек Советы карарлары белән җирлек башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

46 Статья. Җирлек башлыгы урынбасары

1. Җирлек башлыгы тәкъдиме белән җирлек Советы тарафыннан җирлек Советы депутатлары арасынан җирлек башлыгы урынбасары сайлана.

2. Җирлек башлыгы урынбасары, әгәр җирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Җирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, җирлек башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Җирлек башлыгы урынбасары җирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазифаларны бүлү буенча вазифаларны башкара, җирлек башлыгы йөкләмәсен үти.

Авыл җирлеге башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча процессуаль мәҗбүри чаралар кулланылган очракта, вакытлыча сак астына алынган яки эштән читләштерелгән очракта, яисә аның үз вазыйфаларын вакытлыча башкару мөмкин булмаган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча башкара.

5. Җирлек башлыгы урынбасары, әлеге Уставның 44 статьясындагы 3 өлешендә күрсәтелгән очрактан тыш, үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыра.

6. Җирлек башлыгы урынбасары вәкаләтләре әлеге Уставның 41 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Авыл җирлеге башлыгы урынбасары, җирлек башлыгы инициативасы белән яисә җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган авыл җирлеге Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Җирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

8. Авыл җирлеге башлыгы урынбасары 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ «Коррупциягә каршы тору турында» гы Федераль закон, 03.12.2012 ел, № 230-ФЗ «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» гы Федераль закон, «аерым категорияләрдәге затларның счетларын (кертәмләрне) ачарга һәм сакларга, Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчалата һәм кыйммәтле әйберләргә сакларга, сакларга һәм сакларга тиеш., чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану».

9. Җирлек башлыгы урынбасарының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә әлеге устав белән билгеләнә.

47 Статья. Жирлек башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 статьясы нигезендә отставкага жибәрү;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфадан читләштерү;
- 5) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чикләнгән эшчән дип тану;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
- 7) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 9) Россия Федерациясе гражданлығын йә чит ил гражданлығын туктату - аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданлығы (ярдәмгә алу) яисә чит ил гражданы яисә чит ил гражданы территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ булырга хокукы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил гражданы яисә чит ил гражданы яисә Россия Федерациясенәң халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы булган чит ил гражданы яисә чит ил гражданының даими яшәү хокукын раслаучы башка документ булырга, әгәр Россия Федерациясенәң халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса;
- 10) сайлаучылар тарафыннан фикерләр;
- 11) сәләмәтлек торышы буенча суд тәртибендә билгеләнгән сәләтсезлек дәрәжәсе буенча жирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;
- 12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгән очракта, жирлекне үзгәртеп кору;
- 13) жирлекнең шәһәр округы белән берләшүенә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусын югалтуы;
- 14) жирлек чикләрен үзгәртү яки жирлекнең шәһәр округы белән берләшүе нәтижәсендә килеп чыккан сайлаучыларның санын 25% тан арттыру;
- 15) Турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу;
- 16) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләргә үтәмәү. ;
- 17) «коррупциягә каршы тору турында» 25.12.2008 ел, №273-ФЗ Федераль законда, «дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 03.12.2012 ел, №230-ФЗ Федераль законда билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны, бурычларны үтәмәүләргә үтәмәү, «аерым категория затларның аерым

категорияләренә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмләр) ачуны һәм саклауны, кулдагы акчаларны һәм кыйммәтләрне саклауны тую турында " 07.05.2013 ел, №79-ФЗ Федераль законда, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану».

2. Жирлек башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 11 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча, яңа жирлек башлыгын сайлау вәкаләтләре туктатылганнан соң алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Шул ук вакытта жирлек Советының вәкаләтләре вакыты чыкканчы алты айдан да ким вакыт калса, жирлек башлыгын сайлау яңа сайланган жирлек советының беренче утырышында башкарыла.

3. Жирлек Советы тарафыннан аны отставкага жибәрү турында Карар кабул ителгән жирлек башлыгы әлеге карарга карата шикаять белдерү турындагы гариза белән мондый карар рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә судка мөрәжәгать итәргә хокуклы. Суд гаризаны карарга һәм гариза биргән көннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) тарафыннан вазыйфасыннан читләштерү турында хокукый акт чыгарылган жирлек башлыгы әлеге хокукый актка рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы. Суд шикаятьне карарга һәм аны биргән көннән соң 10 көннән дә соңга калмыйча карар кабул итәргә тиеш.

4. Татарстан Республикасы Президентының (Татарстан Республикасы Премьер – министры) вазыйфасыннан читләштерү турындагы хокукый акты нигезендә йә жирлек башлыгын отставкага жибәрү турында жирлек Советы карары нигезендә вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы әлеге хокукый актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять бирсә, жирлек Советы үз составыннан суд карары законлы көченә кәргәнче жирлек башлыгын сайлау турында Карар кабул итәргә хокуклы түгел.

V бүлек. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

48 Статья. Авыл жирлеге башкарма комитеты – жирле үзидарә органы

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты авыл жирлеге жирле үзидарәсенә башкарма-боеру органы булып тора.

2. Авыл жирлеге башкарма комитетының рәсми исеме - " Мишә авыл жирлеге башкарма комитеты".

3. Авыл жирлеге башкарма комитеты авыл жирлеге Советына хисап тотты һәм контрольдә тотылды.

4. Авыл жирлеге башкарма комитеты үз исеме белән мөһер, бланклар, шулай ук үзенә Граждан хәле актларын дәүләт теркәвенә алу вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән Россия Федерациясе гербы сурәте төшерелгән түгәрәк мөһер бар.

5. Жирлекнең башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

49 Статъя. Жирлек башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитетның структурасы жирлек башлығы тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Авыл жирлеге башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет житәкчесе – Жирлек башлығы, Башкарма комитет секретаре, башка вазифалы затлар һәм жирлек Башкарма комитетының тармак (функциональ) органнары.

50 Статъя. Башкарма комитет вәкаләтләре

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

жирлек бюджеты проекты эшли;

жирлек бюджетының үтәлешен тәэмин итә;

жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен үтәүне оештыра;

жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап, жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясе үтәлеше турында отчет эзерли;

жирлекнең икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра;

Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында «28.06.2014 ел, №172-ФЗ Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендә вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

2) жирлек территориясендә муниципаль милек белән идарә итү, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

жирлекнең муниципаль милкендәгә мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

жирлек Советы карары белән билгеләнә торган очрактарда, жирлек Советы килешүенә (раславына) муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр эзерли һәм кертә;

муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән жирлекнең икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек итү турында килешүләр төзи;

жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә.;

жирлек советы билгеләгән тәртиптә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, муниципаль казна учреждениеләрен һәм Предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләп торган вазыйфадан азат итә.;

муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләргә сатып алуны гамәлгә ашыра;

бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль йөкләмәнең үтәлешен финанс белән тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

ул депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели;

3) Төзелеш, транспорт һәм элемент өлкәсендә:

халыкны элемент хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген башкара;

4) авыл хужалыгын һәм эшкүарлыкны үстерү өлкәсендә:

ул авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшкүарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

5) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

ул халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

ул халыкның ялын оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар тәмин итә, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чаралары үткөрүне оештыра;

жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, халыкны ягулык белән тәмин итүне, халыкны Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

ул коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү, транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм раслый, аларга карата таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;

6) төзекләндерү өлкәсендә:

каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплану) һәм транспортлау буенча оешмада катнаша;

жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслый,

әлеге кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүне оештыра;

- төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, аның предметы булып жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен, инвалидлар өчен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларының һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең инвалидлар өчен үтемлеләгән тәмин итүгә карата таләпләрне үтәү тора;

әлеге Уставның 5 статьясындагы 3 өлешендә күрсәтелгән чараларны үз эченә алган жирлек территориясен төзекләндерүне гамәлгә ашыра;

-адреслар бирүне, адресларны үзгәртү, юкка чыгаруны, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципальара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирүне, мондый

атамаларны үзгәртү, юкка чыгаруны, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыруны гамәлгә ашыра;;

ул жирлек халкының массакүләм ял итү өчен шартлар тудыра һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны тәзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирекле үтеп керүен тәмин итә;

7) гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, Халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә
 жирлек территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актлары үтәләшен, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

ул билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларның, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаятъ белдерә;

-муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, жирлек депутатын чакыртып алу, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне әзерләү һәм үткөрүне оештыру ягыннан һәм матди-техник яктан тәмин итә;;

жыелышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакүләм чаралар үткөрүгә бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтә, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыра;

жирлек торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткөрүне тәмин итә;

8) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

ул милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чараларны тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

9) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә;

федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә авыл жирлегенә жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәмин итә;

федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

10) башка вәкаләтләр:

жирлек башлығы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка яктан тәэмин итүне башкара;

жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәэмин итә;

жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында, жирлек өчен әһәмиятле булган социаль әһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) ирекле нигездә башкаруга гражданның җәлеп итү турында карар кабул итә, һәм аларны үткөрүне оештыра.;

федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрне гамәлгә ашыра;

ул Россия Федерациясендә муниципаль-шәхси партнерлык өлкәсендә ачык партнер булып тора һәм «Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 13.07.2015 ел, № 224-ФЗ Федераль законның 18 статьясындагы 2 өлешендә каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.;

жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек Советы яисә башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләрненән тыш, башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

жирлек музейлары булдыра;

жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;

ул жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын тормышка ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация өзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;

муниципаль Янғын сагы булдыра;

туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

кеше хокукларын тәэмин итүгә җәмәгать контролен һәм мәҗбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтә;

ул «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә.

торак законнары нигезендә социаль фэйдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирүне оештыра;

жирлек территориясендә яшәүче хужаларсыз гына хайваннар белән эш итү эшчәнлеген башкара;

- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 23.06.2016 №182-ФЗ Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра;
- физик культура һәм спорт, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнган затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм итә;
- «кулланучылар хокукларын яклау турында» 07.02.1992 ел, №2300-1 Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын тормышка ашыра.

3. Жирлекнең башкарма комитеты муниципаль контрольләкне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендә авыл жирлегә башкарма комитеты вәкаләтләренә керә:

- 1) Тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 2) жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенә вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган типлаштырылган административ регламентлар, региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, аны гамәлгә ашыру вәкаләтләре жирле үзидарә органнарына бирелгән. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукий актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;
- 4) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актларында каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыру. Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре, мондый органнарның статусын билгеләүче хокукий актлар нигезендә, жирлек башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

4. Муниципаль контроль төрләрен оештыру һәм гамәлгә ашыру «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон белән жайга салына.

VI БҮЛЕК. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӨШЛЕГЕ

51 Статья. Жирлекнең ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе тышкы финанс контроле даими эшләүче органы булып тора һәм жирлек Советы тарафыннан төзелә.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан (аудитор) тора. Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм аның эшчәнлегенә тәртибе, аның вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләренең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенә гомуми принциплары турында» 07.02.2011 ел, №6-ФЗ, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, №131-ФЗ федераль законнар, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, башка федераль законнар һәм Россия

Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнә.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә, жирлекнең Ревизия комиссиясе эшен һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

3. Саба муниципаль районы Советы Саба муниципаль районы Контроль-хисап палатасына тышкы муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру буенча жирлекнең Ревизия комиссиясе вәкаләтләрен тапшыру турында килешү төзергә хокуклы.

52 Статья. Жирлек Советы, жирлек башлыгы, авыл жирлеге башкарма комитеты һәм башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләренә бүлешү нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлек башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты, жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мәнфәгатьләрендә хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты бер-берсенә кабул ителгән норматив-хокукый актларны кул куйган көннән жиде көн эчендә жибәрәләр.

4. Жирлек башлыгы жирлек советының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән жирлек Советына мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Жирлекнең башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

53 Статья. Жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткөрү юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

54 Статья. Жирлекнең сайлау комиссиясе

1. Жирлекнең сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирлек башлыгы чакыртып алу буенча тавыш бирүне, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра.

2. Жирлекнең сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми торган муниципаль орган булып тора.

3. Жирлекнең сайлау комиссиясе «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре

турында» 12.06.2002 ел, № 67-ФЗ Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә жирлек Советы тарафыннан төзелә.

4. Жирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре вакыты биш ел тәшкил итә.

5. Жирлекнең сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш бирү хокукы белән 5 өгъзадан тора.

6. Жирлек сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән күздә тотыла.

7. Жирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре, аның эшчәнлеген тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән җайга салына. Жирлек Советы мөрәжәгатен нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча жирлек сайлау комиссиясенең вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнә ала.

VIII БҮЛЕК. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӨНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӨРЕ

55 Статья. Жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары жирлек советына һәм жирлек башкарма комитетына бирелә.

2. Жирлек башкарма комитеты структурасы нигезендә, жирлек советы карары буенча, юридик зат хокуклары белән жирлек башкарма комитетының аерым органнарына бирелергә мөмкин.

56 Статья. Жирле үзидарә органнары - юридик затлар

1. Жирлек исемнән милек һәм башка хокукларны һәм вазифаларны сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышаныч кәгазеннән башка чыгыш ясарга мөмкин.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, юридик зат хокуклары белән билгеләнгән, идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып торалар һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәве узарга тиеш.

57 Статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс ягыннан тәэмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла.

IX башлыгы. ЖИРЛЕК БАШЛЫгыНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

58 Статья. Жирлек башлыгына һәм жирлекнең башка вазыйфаи затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлыгы һәм жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 12.02.2009 елдагы 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

59 Статъя. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затлар эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатына, даими нигездә эшләүче, жирлек Советы һәм аның органнары утырышларында катнашкан, жирлек Советы йөкләмәләрен үтәгән вакытта, гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы авыл жирлеге башлыгы урынбасарына, әлеге Уставта каралган очракларда, жирлек башлыгы вазыйфаларын башкарганда, жирлек башлыгының айлык акчалата бүләкләренең 90 проценты күләмендә түләнә.

3. Жирлекнең ревизия комиссиясе һәм жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларына әлеге органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, жирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

60 статья. Жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатларының кагылгысызлыгы гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлыгының хокук гарантияләре, аларны жинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, Сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук жирлек Советы депутатларына карата, Торак һәм (яки) хезмәт урынын, аларның багажын, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларын, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

Х бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛИЛЫГИ

61 Статъя. Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары федераль законнар нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җаваплы.

62 Статья. Жирле үзидарә органнарының, жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

1. Жирле үзидарә органнарының жирлек халкы алдында жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

2. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлеге башлыкларының, жирлек халкы алдында жаваплылыгы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

3. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, әлеге Уставның 13 статьясында каралган очракларда һәм тәртиптә кире алынырга мөмкин.

63 Статья. Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының дәүләт алдында жаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә авыл жирлеге Советының, авыл жирлеге башлыгының дәүләт алдында жаваплылыгы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән тиешенчә башкармаган очракта тиешле суд карары нигезендә барлыкка килә.

2. Авыл жирлеге Советының нигезләре һәм тәртибе «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

64 Статья. Физик һәм юридик затлар каршында жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

65 Статья. Жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарларына һәм гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата судка шикаять белдерү

Гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарларга, жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының карарларына һәм гамәлләренә (гамәл кылмауларына) судта яисә Арбитраж судына законда билгеләнгән тәртиптә шикаять бирелергә мөмкин.

66 Статья. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә, муниципаль вазыйфаларны биләүче затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат,

ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

- 1) мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу буенча зат тарафыннан чаралар күрү, аны яклавы ул булган;
- 2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирү яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү турында;
- 3) затның, Федераль законда билгеләнгән очрактардан тыш, коммерция оешмасы белән идарә итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;
- 4) зат тарафыннан эшқуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;
- 5) затның, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтна китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) җайга салу чаралары кабул ителгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

3. "Коррупциягә каршы тору турында" 25.12.2008 ел, № 273-ФЗ Федераль законның 15 статьясында каралган ышаныч югалу сәбәпле, тиешле вазифаны биләгән җирле үзидарә органы тарафыннан муниципаль вазифаны биләп торучы затка карата куллану, эштән азат итү (вазыйфадан азат итү) рәвешендәге түләттерү турында белешмәләр әлеге зат үз вазифасын биләп торучы затлар реестрына кертелә.

XI бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

67 Статья. Жирлекнең муниципаль хокукий актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукий актлары системасына керә:

- 1) җирлек уставы, җирле референдумда (гражданның җыенында) кабул ителгән хокукий актлар;
- 2) җирлек Советының норматив һәм башка хокукий актлары;
- 3) әлеге Уставта каралган җирлек башлыгының, җирлек Башкарма комитетының һәм башка органнарының һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затларының хокукий актлары.

2. Жирлек уставы һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль норматив хокукий актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә һәм җирлекнең бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль норматив хокукий актлар әлеге Уставка һәм җирле референдумда кабул ителгән хокукий актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан туктатылырга мөмкин - муниципаль хокукый актның гамәлен юкка чыгару яисә туктатып тору мизгеленә тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кәргән жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, шулай ук жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга салучы өлешендә-Россия Федерациясе дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы (Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенең вәкаләтле органы).

5. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы, Эшкурлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы вәкаләтле вәкилнең Эшкурлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәнең үтәлеше турында жирле үзидарәнең башкарма-боеру органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшкурлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көн, ә жирле үзидарәнең вәкиллекле органнарына алар карар кабул иткән көннән өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

68 Статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарны турыдан-туры ихтыяр белән белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр жирлек халкын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен муниципаль норматив хокукый актны, жирле үзидарә органын яисә күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) кәре торган жирле үзидарәнең вазыйфаи затын өстәмә рәвештә кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннән 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны эзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан да артмаска тиеш.

3. Муниципаль норматив хокукый актның гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле булу вакытын бозу жирлек башлыгын чакыртып алу яисә жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

69 Статья. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукий актлар чыгара:

1) жирлек Советы-жирлек Советы карарлары;
2) жирлек башлыгы – жирлек башлыгы карарлары һәм боерыклары, Башкарма комитет карарлары һәм боерыклары.

2. Жирлекнең башка вазыйфаи затлары үз вәкаләтләре чикләрендә әлеге Уставта, башка муниципаль норматив хокукий актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган боерыклар һәм боерыклар чыгара.

70 Статья. Муниципаль хокукий актларны эзерләү

1. Муниципаль хокукий актлар проектлары жирлек башлыгы, жирлек Советы депутатлары, башка сайлау органнары, жирле үзидарә органнары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, Саба муниципаль районы прокуроры, шулай ук жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

2. Татарстан Республикасы Саба районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукий актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукий актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукий актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлегенә һәм формасы жирлек Советы Регламенты, жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

71 Статья. Жирлек советының хокукий актлары

1. Авыл жирлегенә Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кергән мәсьәләләр буенча жирлек территориясендә үтәлгән тиешле кагыйдәләренә билгели торган карарлар, жирлек башлыгын отставкага жиберү турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләренә һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге устав белән аның компетенциясенә кергән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирлек Советының жирле салымнар һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан карарлары бары тик жирлек башлыгы инициативасы буенча яки аның бәяләмәсе булганда гына жирлек Советы каравына кертеләргә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә жирлек Советына карар проектын жирлек башкарма комитетына тапшырганнан соң утыз көн эчендә тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән көннән өч көн эчендә имзалана һәм алар әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

72 Статья. Жирлек башлыгының хокукий актлары

Жирлек башлыгы үз вәкаләтләре чикләрендә, законнарда, әлеге Уставта, жирлек Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә, жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре, шулай ук әлеге Уставка кертелгән башка мәсьәләләр буенча «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара. Федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, авыл жирлегә Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирлек башлыгы федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча жирлек башкарма комитеты карарларын, шулай ук жирлек башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыкларын чыгара.

73 Статъя. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көченә керүе тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы кул куйганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә, әгәр башкасы карар белән билгеләнмәгән булса.

Жирлек Советының салымнар һәм жыемнар турындагы норматив-хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә. Жирлек советының әлеге Уставны кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары Федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затларының хокукый актлары, әгәр актларда башкасы билгеләнмәгән булса, аларга кул куелган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждән хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы, гамәлгә куючы муниципаль берәмлек булган оешмаларның хокукый статусын билгели торган, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган шартнамәләр рәсми басылып чыкканнан (халыкка житкерелгәннән) соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: аның исеме, имзасы (жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән хокукый актлар өчен - шулай ук жирлек Советы кабул иткән датага), теркөү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфаи затның исеме, мөһере булырга тиеш.

5. Жирлек бюджеты турында, аның үтөлеше турында хисап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турында, жирлек Советы Регламенты, жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән башка норматив-хокукый актлар, жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның федераль закон белән чикләнгән белешмәләре булган аерым нигезләмәләреннән тыш, рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чикләргә үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору, жирлек башлыгын һәм аның урынбасарын сайлау мәсьәләсе буенча норматив

хокукый актлар һәм законнар нигезендә башка актлар мәжбүри рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә мәжбүри булмаган рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә жирле үзидарә вазыйфаи затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый акт яисә жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешү реквизитлары күрсәтелә. Муниципаль хокукый актны яисә жирле үзидарә органнары арасында төзелгән Килешүне рәсми бастырып чыгару булып аның тулы текстын жирлектә таратыла торган Вакытлы матбугатта беренче басмасы санала.

Муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) өчен жирле үзидарә органнары шулай ук Челтәрле басмадан файдаланырга хокуклы. Муниципаль хокукый актның рәсми челтәр басмасында тулы текстны басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, күләмле график һәм таблица кушымталары басма матбугатта китерелергә мөмкин.

9. Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) юлы белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт текстын жирлекнең жирле үзидарә органнары гамәлгә куйган басма МАССАКҮЛӘМ мәгълүмат чараларында яисә жирлек территориясендә таратыла торган бүтән массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт текстын башка массакүләм мәгълүмат чараларында бастырганда әлеге басылуның рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

- хокукый акт текстын яки хокукый акт проектын Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә түбәндәге адрес буенча урнаштыру: <http://pravo.tatarstan.ru> хокукый акт текстын яисә хокукый акт проектын Россия Юстиция министрлыгының хокукый порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» бүлегендә түбәндәге адрес буенча «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру: <http://pravo-minjust.ru> кат <http://право-минюст.рф>;

- хокукый акт текстын авыл жирлеге территориясендә махсус мәгълүмат стендларында урнаштыру. Күрсәтелгән стендларның саны һәм аларның урнашу урыннары жирлек Советы тарафыннан раслана һәм жирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукый акт текстны белән каршылыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

10. Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) массакүләм мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актны халыкка житкерү датасы турында белешмәләр күрсәтелергә тиеш, алар актны жибәрә башлау (тарату) датасына яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

11. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән карарлар хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

74 Статья. Жирлекнең икътисади нигезе

Жирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектөге милек, жирлек бюджеты акчалары, шулай ук жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

75 Статья. Муниципаль милек

1. Жирлек милкендә булырга мөмкин:

- 1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт;
- 2) федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрактарда жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук аларга «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән мөлкәт.;
- 3) жирлек Советының норматив хокукый актлары нигезендә жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәэмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт.;
- 4) федераль законнар белән жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәгә мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт.
- 5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1, 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Жирлектә әлегә статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән мөлкәт яңадан профильләштерелергә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәртелергә) йө читләштерелергә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

76 Статья. Жирлекнең муниципаль милкенә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исемнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль мөлкәтне мөстәкыйль белә, файдалана һәм алар белән эш итә.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дөүләт хакимияте органнарына, Татарстан

Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштереп алырга, бүтән алыш-бирешләр башкарырга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

77 Статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирлек муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне төзи, үзгәртеп кора һәм бетерә, хужалык жәмгыятьләрен, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен муниципальара, төзүдә катнаша ала. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенең максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, әлеге предприятие һәм учреждение житәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеге турында хисапларны әлеге Уставта каралган тәртиптә тыңлый.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек исемнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидия рәвешендә жавап бирәләр һәм аларның Россия Федерациясе Граждан кодексында билгеләнгән тәртиптә үтәләшен тәэмин итәләр.

78 Статья. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулландан һәм хосусыйлаштырудан кәргән керемнәр жирлек бюджетына керә.

79 Статья. Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, законнарда башкача билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

XIII башлыгы. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

80 Статья. Жирлек Бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлтелүче керемнәр һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелә торган субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә шулар нигезендә кабул ителә торган башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә жирле үзидарә органнары федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына жирлек бюджеты үтәләше турында хисап тапшыра.

81 Статья. Жирлектә бюджет процессы

1. Жирлек бюджеты проекты тәзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәләшен тикшереп тору, жирлек бюджеты үтәләше турындагы хисапны тәзү һәм раслау, Россия Федерациясә Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексында билгеләнгән таләпләрне үтәп, жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек бюджеты проекты, жирлек бюджетын раслау турында жирлек Советы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, жирлек бюджеты үтәләше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждение хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, жирлекнең торак пунктлары территорияләрендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Жирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына, Чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган бюджет хокук менәсәбәтләрен жайга сала торган, жирле салымнар турында муниципаль норматив-хокукый актларга, жирлек Советының муниципаль норматив-хокукый актларына үзгәрешләр кертү турындагы муниципаль норматив хокукый актларына үзгәрешләр кертү турында жирлек советына чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты кертелгән көнгә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәэмин итү максатларында, жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясә Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә кабул ителгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниясенә Юлнамасының Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган нигезләмәләре турында;

Татарстан Республикасы Президентының Татарстан Республикасы Дәүләт Советына юлнамасында;

жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре турында;

социаль - икътисадый үсеш фаразы турында;

озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразына үзгәрешләр кертү проекты) турында;

муниципаль программалар (муниципаль программалар проектлары, муниципаль программаларга үзгәрешләр кертү проектлары) турында.

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, жирлек Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы Карардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

9. Жирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:

РФ Бюджет кодексының 160.1 статьясында каралган очрактарда жирлек бюджеты керемнәренең Баш администраторлары Исемлегә;

РФ Бюджет кодексының 160.2 статьясында каралган очрактарда жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлегә;

(икенче абзац 2013 елның 16 октябрәндәге 79-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә) чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре, төркемнәре һәм төркемнәре) буенча йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (муниципаль программалар һәм программага карамаган юнәлешләр), чыгымнар төрләре төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре), Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенә чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, шулай ук чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре, билгеләнгән тиешенчә Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, муниципаль хокукый акты белән авыл Жирлегә Советы;

Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

Чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

Чираттагы финанс елына һәм план чорының беренче елына бюджет расланган очракта шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарның гомуми күләме план чорының беренче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 2,5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия

Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләмәннән кимендә 5 проценты күләмендә (бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган.;

Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганаclarы (статья 2007 елның 2 августындагы 38-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы редакциясендә);

□ Чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп, муниципаль бурычның иң югары чиге;

□ жирлек бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, жирлек Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чорының параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлләштерә һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

11. Бюджет турындагы карар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына тәкъдим ителә:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;
- агымдагы финанс елының узган чорында жирлекнең социаль-иқтисади үсешенең яқынча нәтижәләре һәм агымдагы финанс елында жирлекнең социаль-иқтисади үсешенең көтелүче нәтижәләре;;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең социаль-иқтисади үсеше фаразы;;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразы;;
- жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;
- бюджетара трансфертларны бүлү методикалары (методикалар проектлары) һәм исәп-хисаплар;
- Чираттагы финанс елы һәм план чорының һәр елыннан соң килүче елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге;
- агымдагы финанс елына бюджетның көтелүче үтәлешен бәяләү;
- жирлек Советы, суд системасы органнары, жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән әлеге органнарның бюджет сметалары проектлары, әлеге бюджет сметаларына карата жирлек башкарма комитеты белән каршылыклар барлыкка килгән очракта, жирлек башкарма комитеты тарафыннан тәкъдим ителә торган;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Уставта билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү бюджет турындагы карар белән расланган очракта, жирлек бюджеты турындагы карар проектына муниципаль программалар паспортлары (күрсәтелгән паспортларга үзгәрешләр проектлары) тапшырыла.

Әгәр жирлек бюджеты турындагы карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта булмаса, бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта жирлек бюджеты турындагы карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты тәүзү жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Авыл жирлеге башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карар проекты агымдагы елның 15 ноябрәннән дә соңга калмыйча жирлек Советы каравына кертә.

14. Жирлек бюджеты турында карар проекты карау һәм аны жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актында билгеләнгән раслау тәртибе Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны (кушымталарны) раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яки) жирлек бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елының 31 декабрәнә кадәр гамәлдә була.

Жирлек бюджеты турындагы карар, аңа кул куелганнан соң 10 көннән дә соңга калмыйча, билгеләнгән тәртиптә рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, Муниципаль бурыч күләме, күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәэмин ителәр.

17. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенәң бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәҗбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

19. Федераль дөүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга жирлек бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рәхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

82 Статья. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тээмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу жириклек бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

83 Статья. Жириклек гражданның үзара салым акчасы

1. Гражданның үзара салым акчасы астында гражданның жириклек әһәмияттәге конкрет мәсьәләләргә хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләргә аңлашыла. Гражданның үзара салым түләүләргә күләме жириклек (торак пунктның (яисә аның территориясенең бер өлеше) составына керүче барлык халкы өчен абсолют күләмдә билгеләнә, алар саны жириклек (торак пунктның (яисә аның территориясенең бер өлеше) составына керүче гражданның гомуми саныннан 30 проценттан артмый торган аерым категорияләргәнән тыш, алар өчен түләүләр күләме киметелгә мөмкин.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән түләүләргә кергән һәм куллану мәсьәләләргә жириклек референдумда, ә 4.1 һәм 4.3 пунктларда каралган очракларда хәл ителә. «Россия Федерациясендә жириклек үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлеше, гражданның жыенында.

84 Статья. Жириклекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Жириклек бюджетын финанслау һәм бурыч йөкләмәләргән түләү максатларында федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә муниципаль эчке бурыч алулар башкарырга хокуклы. Муниципаль бурыч алулар дигәндә Россия Федерациясе валютасында эчке базарда урнашкан жириклек исәменнән кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән башкарыла торган муниципаль бурыч алулар һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләргә нигезендә жириклек бюджетына Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан һәм кредит оешмаларынан жәлеп ителә торган кредитлар аңлашыла, алар буенча муниципаль бурыч йөкләмәләргә барлыкка килә.

2. Муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә муниципаль берәмлек исәменнән жириклекнең башкарма комитеты карамагында.

85 Статья. Жириклек бюджет үтөлеше

1. Жирлек бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә башкарыла.
2. Жирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.
3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.
4. Жирлек бюджетын үтәү жирлекнең жыелма бюджет язмасы һәм жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

86 Статья. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык отчет

1. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы еллык булып тора.
2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы, тиешле бюджет акчаларының баш администраторларының жыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә, жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төзелә.
3. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап жирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.
4. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап, аны жирлек Советына тапшырганчы, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы яктан тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләүне үз эченә ала.
Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, федераль законнарда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәгәндә, жирлек Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән тәртиптә, жирлек Советының Ревизия комиссиясе тарафыннан башкарыла.
5. Авыл жирлеге башкарма комитеты, аңа бәяләмә әзерләү өчен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча, жирлек бюджетының үтәлеше турында хисап бирә. Жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләү 1 айдан да артмаган вакытка, бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.
6. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан жирлек Советына бер үк вакытта жирлек башкарма комитетына жиберелә.
7. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, авыл жирлеге башкарма комитеты, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтәлеше турында еллык отчетны, жирлек бюджеты үтәлеше турындагы башка бюджет хисапын һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документларны жирлек советына тапшыра.
8. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны карау нәтижеләре буенча жирлек Советы жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.
Жирлек Советы тарафыннан жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дәрәс яки тулы булмаган чагылдыру

фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карар белән, жирлек бюджеты керемнәренә, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасы күрсәтелеп, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап раслана. Хисап финанс елында жирлек бюджеты үтөлеше турында жирлек Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- жирлек бюджетының керемнәр классификациясе кодлары буенча керемнәр ; ;
жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча жирлек бюджеты чыгымнары;;

- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча жирлек бюджеты чыгымнары ; ;

- бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карар белән шулай ук жирлек бюджеты үтөлеше турында Карар кабул итү өчен Россия Федерациясе Бюджет кодексы, аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән башка күрсәткечләр раслана.

87 Статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле Россия Федерациясенең бюджет законнарын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салучы башка норматив хокукый актларны үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле-жирлекнең ревизия комиссиясенең контроль эшчәнлеге.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле жирлек Башкарма комитетының контроль эшчәнлеге булып тора.

4. Алдан тикшерү авыл жирлегенә бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль аның үтәлешенең законлылыгын, исәп-хисапның дөреслеген билгеләү максатыннан жирлек бюджетының үтөлеше нәтижеләре буенча башкарыла.

XIV бүлек. ЖИРЛЕК УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

88 Статья. Жирлек Уставы проектын әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Устав проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында жирлек Советы карары проекты жирлек Советына депутатлар, жирлек башлыгы, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Устав проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын әзерләү өчен жирлек советы карары белән махсус комиссия

төзелергә мөмкин. Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Устав проекты, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты, Уставны кабул итү, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы мәсьәләне караганчы 30 көннән дә соңга калмыйча, Жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән, Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән Устав проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка Житкерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка Житкерелергә) тиеш, Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, шулай ук гражданның аның турында фикер алышуда катнашу тәртибе турында Жирлек Советы карары проекты. Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне, шулай ук уставка Уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл яңадан күрсәтү формасында үзгәрешләр кертелгән очракта, фикер алышуларда гражданның катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка Житкерү) таләп ителми.

4. Устав, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты буенча Жирлек Советы утырышында аларны карау алдыннан әлеге Устав нигезендә халык алдында тыңлаулар үткәрелә, моннан тыш, Жирлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен, әлеге Уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертелә.

89 Статья. Жирлекнең уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Устав проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты карау Жирлек Советы тарафыннан кимендә ике укылышта Жирлек Советы Регламенты нигезендә башкарыла.

2. Устав проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты беренче укылышта кабул иткәннән соң әлеге проект, төзәтмәләр кертү өчен, Жирлек башлыгы тарафыннан Жирлек Советы депутатларына, хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга Жибәрелә.

3. Устав, Жирлек Советының Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесенең күпчелек тавыш белән кабул ителә.

4. Уставны федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән тәңгәлләштерү әлеге закон актлары белән билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, Жирлек уставын федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән тәңгәлләштерү срогы тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы Законы үз көченә керү датасын, рәсми бастырып чыгару (халыкка Житкерү) һәм уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, авыл Жирлеге Советы утырышларының вакыт-вакытын исәпкә алып билгеләнә, мондый

муниципаль хокукий актны дәүләт теркәвенә алу һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын һәм, кагыйдә буларак, алты айдан да артмаска тиеш.

90 Статья. Жирлек Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар

1. Авыл жирлеге Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында авыл жирлеге Советы карары кабул ителгәннән соң, федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен, жирлек башлыгы тарафыннан Муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Устав, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында авыл жирлеге Советы карары жирлекнең торак пунктлары территориясендә махсус мәгълүмат стендларында яисә әлеге Уставның 73 статьясындагы 9 өлешендә күрсәтелгән башка ысуллар белән, шулай ук Россия Юстиция министрлыгы порталында «Россия Федерациясендә норматив хокукий актлар» рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. <http://pravo-minjust.ru> кат <http://право-минюст.рф> - челтәр басмасы сыйфатында теркәү: Эл № ФС77-72471, 05.03.2018), дәүләт теркәвенә алынганнан соң, алар рәсми басылып чыкканнан соң (халыкка житкерелгәннән) үз көченә керә.

Муниципаль хокукий актны яисә жирле үзидарә органнары арасында төзелгән Килешүне рәсми бастырып чыгару булып аның тулы текстын тиешле муниципаль берәмлектә таратыла торган Вақытлы матбугатта бастырып чыгару санала. Муниципаль хокукий актларны һәм килешүләрне рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) өчен жирле үзидарә органнары шулай ук Челтәрле басмадан файдаланырга хокуклы. Муниципаль хокукий актның рәсми челтәр басмасында тулы текстны басылып чыккан (урнаштырылган) очракта, күләмле график һәм таблица кушымталары басма матбугатта китерелергә мөмкин.

3. Уставка һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр (Уставны федераль законнар белән тәңгәлләштерү очракларыннан тыш), жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (Уставны федераль законнар белән тәңгәлләштерү очракларыннан тыш, шулай ук жирлек башлыгының һәм жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларының вәкаләтләре, вәкаләтләре, вақытлары, сайлау тәртибе үзгәртү очракларыннан тыш), әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Карар кабул иткән жирлек Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

4. Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукий акт белән кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:

1) жирлек башлыгы имзалаган жирлек Советы карары белән;
2) жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән һәм жирлек башлыгы имзалаган аерым норматив хокукий акт. Бу очракта әлеге хокукий актта авыл жирлеге Советының аны кабул итү турындагы карары реквизитлары куела. Авыл жирлеге Советының мондый карарына Уставка кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы күчмә нигезләмәләрне һәм (яки) нормаларны кертү рөхсәт ителми.

5. Уставны яңа редакциядә Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт белән бәян итү рөхсәт ителми. Бу очракта яңа Устав

кабул ителә, ә элек гамәлдәге Устав һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар яңа Устав үз көченә кәргән көннән үз көчләрен югалткан дип таныла.